

1 Metrické prostory

1.1 Úplné metrické prostory

Pojem 1.1 (Cauchyovská posloupnost v metrickém prostoru) *Nechť (P, ρ) je metrický prostor a $\{X_n\}$ je posloupnost prvků P . Řekneme, že $\{X_n\}$ je **cauchyovská**, jestliže platí:*

$$\forall \varepsilon \in \mathbb{R}, \varepsilon > 0, \exists n_0 \in \mathbb{N}, \forall n, m \in \mathbb{N}, n, m \geq n_0 : \rho(X_n, X_m) < \varepsilon$$

Pojem 1.2 (Úplný metrický prostor) *Řekneme, že metrický prostor (P, ρ) je **úplný**, jestliže každá cauchyovská posloupnost v (P, ρ) je konvergentní v (P, ρ) .*

Věta 1.1 (O vztahu kompaktnosti a úplnosti) *Nechť je (P, ρ) kompaktní. Pak (P, ρ) je úplný.*

Věta 1.2 (O vztahu uzavřenosti a úplnosti) *Nechť (P, ρ) je úplný metrický prostor. $M \subset P$ Pak platí $(M, \rho|_{M \times M})$ je úplný $\Leftrightarrow M$ je uzavřená v (P, ρ) .*

Definice 1.1 (Průměr množiny) *Nechť (P, ρ) je metrický prostor, $A \subset P$, $A \neq \emptyset$. **Dia-metrem** množiny A rozumíme:*

$$\text{diam } A = \sup\{\rho(x, y); x \in A, y \in A\}$$

Definice 1.2 (Supremová metrika) $\rho(f, g) = \sup_{x \in [0, 1]} |f(x) - g(x)|$

Definice 1.3 (Integrální metrika) $\rho(f, g) = \int_0^1 |f(x) - g(x)| dx$

Definice 1.4 (Zděděná metrika) *Nechť (P, ρ) je metrický prostor a nechť $A \subset P$, $A \neq \emptyset$ potom (A, ρ) je opět metrický prostor se **zděděnou (indukovanou)** metrikou ρ .*

Věta 1.3 (Cantorova věta - bez důkazu) *Nechť (P, ρ) je metrický prostor. Pak je ekvi-valentní:*

(i) (P, ρ) je úplný

(ii) *Pro každou posloupnost v (P, ρ) uzavřených neprázdných množin $\{A_n\}$, která splňuje: $\lim \text{diam } A_n = 0$ a $A_1 \supseteq A_2 \supseteq A_3 \supseteq \dots$, platí že $\bigcap_{n=1}^{\infty} A_n$ je jednoprvková množina.*

1.2 Banachova věta o kontrakci

Pojem 1.3 (Kontrakce) *Nechť (P, ρ) je metrický prostor a $T : P \rightarrow P$. Řekneme, že T je **kontrakce**, jestliže existuje $\gamma \in \langle 0, 1 \rangle$ takové, že*

$$\forall x, y \in P : \rho(T(x), T(y)) \leq \gamma \rho(x, y)$$

Věta 1.4 (Banachova věta o kontrakci) *Nechť (P, ρ) je úplný, neprázdný metrický prostor a $T : P \rightarrow P$ je kontrakce. Pak existuje $x^* \in P$ takové, že $T(x^*) = x^*$. Takové x^* existuje právě jedno.*

Definice 1.5 (Neexpanzivní zobrazení) Necht (P, ρ) je metrický prostor a $T : P \rightarrow P$. Řekneme, že T je **neexpanzivní zobrazení** jestliže:

$$\forall x, y \in P, x \neq y : \rho(T(x), T(y)) < \rho(x, y)$$

Věta 1.5 (O pevném bodu neexpanzivního zobrazení) Necht (P, ρ) je kompaktní, $T : P \rightarrow P$ neexpanzivní. Potom T má v P právě jeden pevný bod.

Věta 1.6 (O pevném bodu mocniny kontrakce) Necht (P, ρ) je úplný metrický prostor a necht $T : P \rightarrow P$, pro které existuje $n \in \mathbb{N}$ takové, že T^n je kontrakce. Potom T má v P právě jeden pevný bod.

1.3 Souvislé metrické prostory

Pojem 1.4 (Souvislý prostor) Metrický prostor (P, ρ) se nazývá **nesouvislý**, jestliže existují dvě neprázdné, otevřené a disjinktní množiny G_1, G_2 takové, že $P = G_1 \cup G_2$. V opačném případě je (P, ρ) **souvislý**. Neprázdná podmnožina A prostoru P se nazývá **nesouvislá**, jestliže je metrický prostor (A, ρ) nesouvislý.

Definice 1.6 (Obojetná množina) Množina $H \subset P$ se nazývá **obojetná**, jestliže je neprázdná, různá od P , otevřená a uzavřená.

Věta 1.7 (Charakterizace souvislých prostorů) Pro (P, ρ) je ekvivalentní:

- (i) P je souvislý
- (ii) existuje obojetná množina $H \subset P$
- (iii) existuje spojitě zobrazení $f : P \xrightarrow{\text{na}} \{0, 1\}$
- (iv) existují dvě neprázdné disjinktní a uzavřené množiny $F_1, F_2, P = F_1 \cup F_2$

Věta 1.8 (Vlastnosti souvislých prostorů) (P, ρ) je metrický prostor. Následující výroky jsou ekvivalentní:

- (i) Spojitý obraz souvislé množiny je souvislá množina
- (ii) Necht A je souvislá množina v (P, ρ) . Necht $A \subset B \subset \overline{A}$. Potom B je souvislá (a spec $\overline{A}$ je souvislá).
- (iii) Necht množiny $\{A_\alpha\}$ jsou souvislé v (P, ρ) a necht $\bigcap_\alpha A_\alpha \neq \emptyset$ potom $\bigcap_\alpha A_\alpha$ je souvislá.
- (iv) Necht $A \subset \mathbb{R}$ potom A je souvislá $\Leftrightarrow A$ je interval.

Definice 1.7 (Oblouk) Množina $I \subset (P, \rho)$ se nazývá **oblouk**, jestliže je to spojitý obraz uzavřeného intervalu.

Definice 1.8 (Obloukově souvislá množina) Množina $A \subset (P, \rho)$ se nazývá **obloukově souvislá**, jestliže lze každé dva její body spojit obloukem.

Věta 1.9 (O vztahu souvislosti a obloukové souvislosti) Každá obloukově souvislá množina je souvislá.

2 Obyčejné diferenciální rovnice

2.1 Obyčejné diferenciální rovnice - základní pojmy a věty

Definice 2.1 (Rozšíření řešení - nezk.) Řekneme, že $(\bar{y}, \bar{I})$ je rozšířením řešení (y, I) , jestliže:

- (i) $\bar{y}$ řeší dif. rovnici na $\bar{I}$
- (ii) $I \subsetneq \bar{I}$
- (iii) $\bar{y} = y$ na I

Pojem 2.1 (Maximální řešení obyčejné diferenciální rovnice) (y, I) je **maximální (úplné)** řešení dif. rovnice, jestliže

- (i) y řeší na I
- (ii) neexistuje žádné rozšíření

Věta 2.1 (Peanova věta - bez důkazu) Necht $\Omega \subset \mathbb{R}^{k+k}$, $f \in C(\Omega)$. Necht $(x_0, y_0, y_1, \dots, y_{n-1}) \in \Omega$, potom existuje interval $U(x_0)$ a funkce y definovaná aspoň na $U(x_0)$ tak, že

$$\begin{aligned}y^{(n)}(x) &= f(x, y(x), y'(x), \dots, y^{n-1}(x)) \\y(x_0) &= y_0 \\y'(x_0) &= y_1 \\&\vdots \\y^{(n-1)}(x_0) &= y_{n-1}\end{aligned}$$

Definice 2.2 (Rovnice rozřešená vzhledem k nejvyšší derivaci)

$$y^{(n)}(x) = f(x, y(x), y'(x), \dots, y^{n-1}(x))$$

Definice 2.3 (Lokálně lipschitzovské funkce více proměnných) $\Omega \subseteq \mathbb{R}^{n+1} \rightarrow \mathbb{R}$ splňuje **lokální lipschitzovskou podmínku** vzhledem posledním n proměnným, jestliže:

$$\forall U \subset \Omega, \text{ omezená, } \exists K, \forall (x, y_0, y_1, \dots, y_{n-1}), (x, \bar{y}_0, \bar{y}_1, \dots, \bar{y}_{n-1}) \in U : \\|f(x, y_0, y_1, \dots, y_{n-1}) - f(x, \bar{y}_0, \bar{y}_1, \dots, \bar{y}_{n-1})| \leq K \sum_{i=0}^{n-1} |y_i - \bar{y}_i|$$

2.2 Obyčejné diferenciální rovnice 1. řádu

Věta 2.2 (Peanova pro obyčejné diferenciální rovnice 1. řádu - nezk.) Necht $\Omega \subset \mathbb{R}^2$, $f : \Omega \rightarrow \mathbb{R}$ spojitá, $(x_0, y_0) \in \Omega$. Potom $\exists (x_0 - \delta, x_0 + \gamma) \exists y$ definovaná aspoň na $(x_0 - \delta, x_0 + \gamma)$ taková, že:

$$\begin{aligned}y'(x) &= f(x, y(x)) \\y(x_0) &= y_0\end{aligned}$$

Věta 2.3 (Picardova pro obyčejné diferenciální rovnice 1. řádu) Necht $\Omega \subset \mathbb{R}^2$, $f : \Omega \rightarrow \mathbb{R}$ spojitá, $(x_0, y_0) \in \Omega$ a necht platí podmínka lokální lipschitzovskosti pro y :

$$\forall U \subset \Omega \exists K : |f(x, y) - f(x, \bar{y})| \leq K(x - \bar{y}) \quad (x, y), (x, \bar{y}) \in U$$

Potom je řešení lokálně jednoznačné. (Každá dvě řešení splývají na průniku svých definičních oborů, existuje-li maximální řešení, pak je jediné)

Definice 2.4 (Obyčejná diferenciální rovnice se separovanými proměnnými)

$$y' = f(x)g(y)$$

Věta 2.4 (O existenci řešení rovnice se separovanými proměnnými - bez důkazu) Necht $f : (a, b) \rightarrow \mathbb{R}$ spojitá, $g : (c, d) \rightarrow \mathbb{R}$ spojitá a nenulová, $x_0 \in (a, b)$, $y_0 \in (c, d)$. Pak bodem (x_0, y_0) prochází právě jedno maximální řešení y rovnice $y' = f(x)g(x)$, $y(x_0) = y_0$.

Definice 2.5 (Lineární obyčejné diferenciální rovnice)

$$\begin{aligned} y'(x) &= a(x)y(x) + b(x) \\ y' &= ay + b \end{aligned}$$

a, b spojitě funkce na I

2.3 Systémy lineárních rovnic 1. řádu a lineární rovnice řádu n

Definice 2.6 (Lineární obyčejná diferenciální rovnice - nezk.) $I \subset \mathbb{R}$, $a_i : I \rightarrow \mathbb{R}, i = 0, \dots, n-1, b : I \rightarrow \mathbb{R}$ spojitě. Rovnici $y^{(n)} + a_{n-1}y^{(n-1)} + \dots + a_0y = b$ nazveme **lineární ODR řádu n** .

Definice 2.7 (Systém lineárních obyčejných diferenciálních rovnic)

$$\begin{aligned} y_1' &= a_{11}y_1 + a_{12}y_2 + \dots + a_{1n}y_n + b_1 \\ y_2' &= a_{21}y_1 + a_{22}y_2 + \dots + a_{2n}y_n + b_2 \\ &\vdots \\ y_n' &= a_{n1}y_1 + a_{n2}y_2 + \dots + a_{nn}y_n + b_n \end{aligned}$$

$$\left. \begin{aligned} y_1, \dots, y_n : I &\rightarrow \mathbb{R} \\ a_{ij} : I &\rightarrow \mathbb{R} \\ b_i : I &\rightarrow \mathbb{R} \end{aligned} \right\} \text{spojité}$$

Podmínky: $y_i(x_0) = (y^0)_i$. Zkrácený maticový zápis: $y' = Ay + b$, kde y, b jsou vektorové funkce $y, b : I \rightarrow \mathbb{R}^n$, A maticová funkce $A : I \rightarrow \mathbb{R}^{n \times n}$.

Věta 2.5 (O globální existenci a jednoznačnosti řešení systému lineárních ODR 1. řádu)

$I \subset \mathbb{R}$, $a_{ij}, b_i : I \rightarrow \mathbb{R}$ spojitě, $i, j = 1, \dots, n$, $x_0 \in I$, $y^0 \in \mathbb{R}^n$. Potom existuje právě jedno řešení y systému $y' = Ax + b$ jehož definičním oborem je I splňující okrajovou podmínku $y(x_0) = y^0$. To jest

$$y_i'(x) = \sum_{j=1}^n a_{ij}(x)y_j(x) + b_i(x) \quad \forall x \in I \quad i = 1, \dots, n$$

a podm. $y_i(x_0) = (y^0)_i$

Věta 2.6 (Vlastnosti prostoru řešení systému lineárních ODR 1. řádu) *Nechť je dán systém $y' = Ax + b$, s obvyklými podmínkami. Označíme-li $Ly = y' - Ay$, $H = \text{Ker } L = \{y, Ly = 0\}$, pak platí:*

- (i) L je lineární zobrazení, H je vektorový prostor dimenze n .
- (ii) Označme $M = \{y, Ly = b\}$. Potom existuje y_0 takové, že $M = y_0 + H = \{y_0 + h, h \in H\}$ a $Ly_0 = b$

Pojem 2.2 (Fundamentální matice homogenního systému ODR 1. řádu) *Fundamentálním systémem řešení homogenního systému $y' = Ay + b$ nazýváme libovolnou bázi prostoru H . Nechť $[y^1, \dots, y^n]$ je FSŘ systému $y' = Ay + b$, potom funkce y^i chápeme jako sloupcové vektory, které lze poskládat do tzv. **fundamentální matice homogenního systému***

Definice 2.8 (Wronského determinant) *Nechť $f^1, \dots, f^n$ jsou vektorové funkce na I . Pak **Wronskiánem** funkcí $f^1, \dots, f^n$ nazýváme funkci $W(x) = W_{(f^1, \dots, f^n)}, W : I \rightarrow \mathbb{R}$, definovanou předpisem:*

$$W_{f^1, \dots, f^n}(x) = \det \begin{pmatrix} f_1^1(x) & \dots & f_1^n(x) \\ \vdots & \ddots & \vdots \\ f_n^1(x) & \dots & f_n^n(x) \end{pmatrix}, x \in I$$

Věta 2.7 (O Wronskiánu a lineární závislosti řešení) *Nechť $[y^1, \dots, y^n]$ jsou řešení systému $y' = Ay$, kde A je spojitá matice*

- (i) *jestliže $W(x_0) = 0$ pro nějaké $x_0 \in I$, pak je $W(x) \equiv 0$ pro všechna $x \in I$ a $[y^1, \dots, y^n]$ jsou lineárně závislé*
- (ii) *jestliže $W(x_0) \neq 0$ pro nějaké $x_0 \in I$, pak je $W(x) \neq 0$ pro všechna $x \in I$ a $[y^1, \dots, y^n]$ jsou lineárně nezávislé.*

Věta 2.8 (O variaci konstant pro systém lineárních ODR 1. řádu) *Nechť A, b spojité, nechť $[y^1, \dots, y^n]$ je FSŘ homogenního systému $y' = Ay + b$. Potom existují $c_1, \dots, c_n : I \rightarrow \mathbb{R}, c_i \in C(I)$ takové, že $y(x) = \sum_{i=1}^n c_i(x)y^i(x)$ je řešením nehomogenního systému $y' = Ay + b$.*

2.4 Rovnice a systémy lineárních rovnic s konstantními koeficienty

Definice 2.9 (Vlastní číslo a vlastní vektor matice) λ je **vlastní číslo** matice A , pokud existuje nenulový vektor v tak, že $Av = \lambda v$. Takový vektor se nazývá **vlastní vektor** příslušný k λ . v je vlastní vektor příslušný k $\lambda \Leftrightarrow v$ je nenulovým řešením soustavy $(A - \lambda E)v = 0$. λ je vlastní číslo matice A , jestliže platí: $P(\lambda) = \det(A - \lambda E), P(\lambda) = 0$.

Věta 2.9 (O FSŘ systému lineárních ODR 1. řádu s bází z vlastních vektorů) *Nechť A je podobná diagonální matici, nechť $\lambda_1, \dots, \lambda_n$ jsou vlastní čísla A (každé tolikrát, kolik je jeho násobnost), $v^1, \dots, v^n$ jsou příslušné vektory. Potom matice $(v^1 e^{\lambda_1 x}, \dots, v^n e^{\lambda_n x})$ tvoří FSŘ systému $y' = Ay + b$.*

Definice 2.10 (Přidružený vektor, řetězec) *Systém nenulových vektorů $v^1, \dots, v^k$ nazveme řetězcem odpovídajícím vlastnímu číslu λ matice A , jestliže:*

$$\begin{aligned} (A - \lambda E)v^1 &= 0 && v^1 \text{ vlastní} \\ (A - \lambda E)v^2 &= v^1 && v^2 \text{ přidružený vektor stupně 1} \\ &\vdots && \\ (A - \lambda E)v^k &= v^{k-1} && v^k \text{ přidružený vektor stupně } k-1 \end{aligned}$$

Ke každému Jordanovu bloku délky k existuje řetězec délky k .

Definice 2.11 (Exponenciála matice) *Nechť A je čtvercová matice typu $(n \times n)$. Potom $\exp A$ označuje čtvercovou matici $\sum_{k=0}^{\infty} \frac{A^k}{k!}$. Speciálně definujeme maticovou funkci $e^{Ax} = \sum \frac{A^k x^k}{k!}$ $x \in \mathbb{R}$.*

Věta 2.10 (Vlastnosti exponenciály na matici - bez důkazu)

(i) A, B typu $(n \times n)$, potom $e^{A+B} = e^A e^B$

(ii) $\frac{d}{dx}(e^{Ax}) = Ae^{Ax}$

Věta 2.11 (O FSŘ systému lineárních ODR 1. řádu s konstantními koeficienty) *Nechť A je čtvercová, typu $(n \times n)$, $H = \{y, y' = Ay\}$. Potom $H = \{y = e^{Ax}v, v \in \mathbb{R}^n\}$ a existuje*

FSŘ H ve tvaru $(y^1, \dots, y^n)$, kde $y^j = e^{\lambda_j x} \begin{pmatrix} P_1^j(x) \\ \vdots \\ P_n^j(x) \end{pmatrix}$, přičemž λ_i je vlastní číslo A a P_i^j

jsou polynomy stupně $\leq$ násobnosti λ_j .